

Brüsszel, 2023.9.28.
COM(2023) 547 final

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE A TANÁCSNAK

**az Unió gázellátásának általános helyzetére való tekintettel a 2022. december 19-i
(EU) 2022/2576 tanácsi rendelet felülvizsgálatának főbb megállapításairól**

ÖSSZEFOGLALÓ

A gázbeszerzések hatékonyabb összehangolása (II. fejezet)

A rendelet értelmében a Bizottság egy szolgáltató segítségével kidolgozta és elindította az **AggregateEU** elnevezésű közös beszerzési mechanizmust, amelynek eredményei 2023. július 14-től a következők:

	Első forduló 2023. április/május	Második forduló 2023. június/július	Halmazott eredmények
<i>Státusz</i>	<i>Lezárva</i>	<i>Lezárva</i>	<i>[Folyamatban]</i>
Feliratkozások (összesen)	120	154	–
Összevont kereslet	11,6 milliárd köbméter (milliárd m ³)	15,9 milliárd m ³	27,5 milliárd m ³
Ellátási ajánlatok	18,7 milliárd m ³	15,2 milliárd m ³	33,9 milliárd m ³
Egyeztetett kereslet	10,9 milliárd m ³	12 milliárd m ³	22,9 milliárd m ³

A Bizottság a rendelet által előírt kísérő intézkedéseket is végrehajtott, többek között az átláthatóságra és az információcserére, az uniós energiaplatform irányítására és az AggregateEU kötelező használatára vonatkozóan.

A Bizottság úgy véli, hogy az uniós energiaplatform a 2023–2024-es fűtési időszak előtt hozzájárult az Unió diverzifikációs erőfeszítéseihöz és a tárolók feltöltéséhez. Az AggregateEU további lehetőséget kínált az európai vevők számára, hogy megbízható beszállítóktól szerezzenek be gázt versenyképes árakon, valamint a kereslet és a kínálat tekintetében a piacok volatilitásának csökkentéséhez való hozzájárulása mellett biztosította a piac átláthatóságát.

Az a tény, hogy csupán az első két fordulót tekintve az összesített teljes volumen megduplázta a kötelező kereslet-összevonást, azt mutatja, hogy a piaci szereplők a válsággal összefüggésben nagyon hasznosnak tartották a közös beszerzési mechanizmust.

Az LNG-létesítmények, a gáztároló létesítmények és a csővezetékek használatának fokozására irányuló intézkedések (II. fejezet – 3. szakasz)

A rendelet olyan rendelkezéseket tartalmaz, amelyek növelik az átláthatóságot, és megkönnyítik az LNG- és gáztárolási kapacitások másodlagos kereskedelmét, lehetővé téve az LNG-létesítmények és a raktározási létesítmények, valamint a csővezetékek hatékony használatát (pl. a szűk keresztmetszet miatt). A fokozott átláthatóság átfogóbb áttekintést nyújtott az EU LNG- és tárolási piacairól, valamint hatékonyabbá tette ezen infrastruktúrák használatát.

A túlzott gázárak és a napközbeni szélsőséges volatilitás megelőzését célzó intézkedések

az energiával kapcsolatos származtatott termékek piacán (III. fejezet)

A kereskedést illetően a rendelet tartalmaz egy olyan intézkedést, amely az árképzési folyamatok megőrzése mellett kezeli a gázzal és a villamos energiával kapcsolatos származtatott termékek piacán tapasztalható túlzott volatilitást. Az ideiglenes napközbeni árcsúcsgallér egy áringadozásokat kezelő mechanizmus, amelynek célja a túlzott áringadozás elkerülése és a származtatott termékek piacán tapasztalható szélsőséges árcsúcsok megelőzése, az uniós energiaszolgáltatók védelme a napközbeni nagymértékű ármozgásoktól és középtávon energiaellátásuk támogatása.

A rendelet elfogadása óta a piaci fejlemények nem tették szükségessé a szélsőséges árcsúcsok megakadályozásának aktiválását. Ebben az összefüggésben az energiahordozó-piacok további nyomon követésére van szükség annak meghatározásához, hogy szükség van-e a napközbeni áringadozásokat kezelő mechanizmusok ideiglenes meghosszabbítására, tekintettel az energiaválságot követően e piacokon fennálló bizonytalanságokra, valamint a globális piacok 2023 nyarán tapasztalt szűkösségére.

Intézkedések gázellátási vészhelyzet esetére (IV. fejezet)

A rendelet ideiglenesen kiegészítette a földgázellátás biztonságáról szóló rendeletet¹, nevezetesen azáltal, hogy kétoldalú megállapodások hiányában alapesetben alkalmazandóvá tette a szolidaritási mechanizmust, amelyet a villamos energia tekintetében kiterjesztett a cseppfolyósított földgázra (LNG) és a kritikus gázmennyiségekre (CGV). Emellett a szöveg kiegészült a védett felhasználók keresletcsökkentését célzó rendelkezéssel, továbbá egy, a határkeresztező áramlások védelmét szolgáló rendelkezéssel.

2022 decemberében a Bizottság az uniós tagállamokkal és a Földgázpiaci Szállítási rendszer-üzemeltetők Európai Hálózatával (ENTSOG) közösen szolidaritási gyakorlatot végzett, amelynek keretében tesztelte a vészhelyzeti szabályokat és eljárásokat, valamint a szolidaritási mechanizmust.

A Bizottság megállapítja, hogy az e fejezetben meghatározott fogalmak hasznosnak bizonyultak a gázválság enyhítésével, valamint a folyamatban lévő vagy jövőbeli keresletcsökkentési erőfeszítésekkel összefüggésben.

¹ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2017/1938 rendelete (2017. október 25.) a földgázellátás biztonságának megőrzését szolgáló intézkedésekről és a 994/2010/EU rendelet hatályon kívül helyezéséről.

Bevezetés

Válaszul az Ukrajna elleni orosz invázió által okozott globális energiapiaci zavarokra, az Európai Unió (EU) elfogadta a REPowerEU tervet, amelynek célja az energiatakarékosság, a tiszta energia előállítása és az energiaellátás diverzifikálása Európa stratégiai rezilienciájának növelése és az orosz gázimporttól való függőségének csökkentése érdekében.

2022 áprilisában az Európai Tanács kezdeményezésére a Bizottság a REPowerEU terv keretében elindította az uniós energiaplatformot, amelynek három célkitűzése van: 1. a kereslet-összevonás és a közös gázbeszerzés, 2. a meglévő infrastruktúra lehető leghatékonyabb felhasználása, 3. nemzetközi kapcsolatfelvétel.

A háború kezdete óta a gázpiaci helyzet fokozatosan romlott. Az, hogy Oroszország fegyverként használta az Európába irányuló gázellátást, szűkítette a piacot, és a gázárak drámai emelkedéséhez vezetett. A nagykereskedelmi ár 2022-ben átlagosan több mint ötszöröse volt a válság előtti szintnek, sőt a válság csúcspontján, 2022 nyarán 300 EUR/MWh fölé is emelkedett².

Ezért a Tanács 2022. december 19-én elfogadta az (EU) 2022/2576 szükséghelyzeti tanácsi rendeletet azzal a céllal, hogy a gázbeszerzések hatékonyabb koordinációja, a megbízható ár-referenciaértékek és a határokon átnyúló gázkereskedelem révén fokozza a szolidaritást.

E rendelet ideiglenes jogalapot biztosít a következőkhöz:

- a gázbeszerzések hatékonyabb összehangolása (II. fejezet),
- a túlzott gázárak és a napközbeni szélsőséges volatilitás megelőzését célzó intézkedések az energiával kapcsolatos származtatott termékek piacán (III. fejezet),
- intézkedések gázellátási vészhelyzet esetére (IV. fejezet).

A rendelet 30. cikke kimondja, hogy „2023. október 1-jéig a Bizottság elvégzi e rendelet felülvizsgálatát az Unió gázellátásának általános helyzetére tekintettel, és az említett felülvizsgálat főbb megállapításairól jelentést tesz a Tanácsnak. A Bizottság az említett jelentés alapján javasolhatja e rendelet érvényességének meghosszabbítását.”

A fentiekkel összhangban e jelentés ismerteti, hogy a Bizottság hogyan hajtotta végre a rendeletet, és áttekintést nyújt a rendelet rendelkezéseivel kapcsolatos főbb megállapításokról és az azokból levont következtetésekről.

² Ez a TTF (Title Transfer Facility – azonnali gázpiac) (fronthavi) és a TTF azonnali (másnap) tőzsdei határidős ügyletekre egyaránt vonatkozik.

A II. FEJEZET (A GÁZBESZERZÉSEK HATÉKONYABB ÖSSZEHANGOLÁSA) FELÜLVIZSGÁLATA

A Bizottság végrehajtotta a gázbeszerzések összehangolását i. a gázpiacok átláthatóbbá tétele érdekében a gázszerződések és -pályázatok bejelentésére szolgáló mechanizmus létrehozásával, valamint ii. a kereslet-összevonás, a pályáztatás, a kereslet-kínálat összehangolás és a közös gázbeszerzési mechanizmus (közös beszerzési mechanizmus) létrehozásával. A jelentésben a Bizottság ismerteti a 2023. július 14-én rendelkezésre álló eredményeket és adatokat, amelyek az említett időpontig bejelentett pályázatokra és szerződésekre, valamint az AggregateEU támogatásával szervezett közös beszerzési mechanizmus első két kereslet-összevonási és pályázati fordulójának eredményeire terjednek ki³.

A gázkereslet-összevonás és a pályáztatás összehangolása a rendelet hatályvesztéséig folytatódik.

Az 1. szakasz –A gázbeszerzések koordinálása az Unióban – felülvizsgálata (3. és 4. cikk)

1. Átláthatóság és információcsere (a rendelet 3. cikke)

Az energiaválság rávilágított az EU orosz fosszilis tüzelőanyagoktól való függőségére, valamint arra a káros hatásra, hogy az EU tagállamai nem léptek fel összehangoltan a gázellátás oroszok általi fegyverként való használata ellen, és ez magas árakhoz és ellátásbiztonsági válsághoz vezetett. Az EU orosz földgázellátástól való függőségének visszaszorítása és az árak csökkentése érdekében döntő fontosságúnak tekintették a külső beszállítóktól történő gázbeszerzések hatékonyabb összehangolását. Ennélfogva a rendelet⁴ 3. cikkének célja, hogy biztosítsa az EU-n belüli gázbeszerzések hatékonyabb összehangolását és az uniós tagállamok közötti energiaszolidaritást. Ez úgy érhető el, ha a Bizottság áttekintést kap a közelgő gázértékesítési és -vásárlási pályázatokról vagy szerződésekről. E célból a földgázipari vállalatoknak vagy a gázt felhasználó vállalatoknak értesíteniük kell a Bizottságot minden olyan, küszöbön álló pályázatról vagy szerződésről, amelyek évi 5 TWh-nál nagyobb mennyiségre vonatkoznak.

A rendelet 3. cikkének (2) bekezdése értelmében, ha a Bizottság úgy ítéli meg, hogy a pályázatok vagy szerződések tekintetében további koordinációra van szükség (például ha a pályázatok vagy szerződések hátrányosan befolyásolhatják a piac működését, az ellátás biztonságát vagy a szolidaritást, vagy előnyösek lehetnek a közös beszerzési mechanizmus

³ Az AggregateEU az uniós energiaplatform szolgáltatója, a Prisma által az (EU) 2022/2576 tanácsi rendelettel összhangban működtetett kereslet-összevonási és közös beszerzési mechanizmus.

⁴ A 3. cikk értelmében: „1. Kizárólag a jobb koordinálás céljából, azoknak az Unióban letelepedett földgázipari vállalkozásoknak vagy gázfogyasztó vállalkozásoknak vagy tagállami hatóságoknak, amelyek évi 5 TWh feletti mennyiségű gáz beszerzésére irányulóan kívánnak pályázatot hirdetni vagy harmadik országbeli földgáztermelőkkel vagy -szállítókkal tárgyalásokat kezdeni, tájékoztatniuk kell a Bizottságot és adott esetben az említett vállalkozások letelepedési helye szerinti tagállamot a gázellátási szerződés vagy egyetértési megállapodás megkötéséről, vagy a gázbeszerzésre irányuló pályázati eljárás megindításáról.”

számára), a Bizottság az uniós energiaplatform ad hoc irányítóbizottságának tájékoztatását követően ajánlásokat adhat ki az ilyen vállalatok számára.

A 3. cikk szerinti értesítésekre és ajánlásokra vonatkozó statisztikák

2023. július 14-én	Szám	A 2023-as szállítások volumene (terawattóra (Twh))	A 2024-es szállítások volumene (Twh)	A 2025-es szállítások volumene (Twh)
Beérkezett értesítések, amelyek a következő számokat eredményezik:	22	89,2	189,6	197,9
kiadott ajánlások	2	11,05	25,5	25,5
nincs szükség ajánlásra	20	78,15	164,1	172,4
értékelés alatt	0	0	0	0

A Bizottság a rendelet 3. cikkében előírányzott értesítések biztonságos benyújtásához több, egyformán elfogadható és biztonságos csatornát biztosított. Ez lehetővé tette a vállalatok biztonsággal és titoktartással kapcsolatos aggályainak kezelését és a titoktartási követelményeknek megfelelően az uniós tagállamok tájékoztatását.

Főbb megállapítások: Összességében a Bizottság úgy véli, hogy a 3. cikk végrehajtása a tervezett gázértékesítési és -vásárlási pályázatok és szerződések nagyobb átláthatóságához vezetett, mivel jobb képet nyújtott a Bizottság számára a soron következő pályázatokról.

A rendelet 3. cikke szerinti ajánlások alapjául szolgáló kizárólagos értesítések a pályázatot tervező vállalatok értesítései voltak. A rendelet végrehajtása során számos kihívás merült fel: bizonyos kereskedelmi megállapodásokat utólag jelentettek be, és a vállalatok vonakodtak attól, hogy bizalmas üzleti információkat osszanak meg. Az iparág egyes részei a rendelet értelmezését is megkérdőjelezték, különösen a folyamatban lévő tárgyalások során az értesítések időzítését illetően.

A Bizottság nem tudja pontosan felmérni, hány értesítést nem nyújtottak be annak ellenére, hogy azok a 3. cikk követelményeinek hatálya alá tartoznak. Ez azzal magyarázható, hogy az aláírt kereskedelmi megállapodásokra vonatkozó adatkészletekhez való hozzáférés korlátozott vagy hiányos.

Következtetés: A gázértékesítési és -vásárlási pályázatok vagy szerződések bejelentési kötelezettségének elve új eszközzé vált az átláthatóság növelése és az egymásra licitálás megelőzése érdekében. A szerződések bejelentése problematikusabbnak bizonyult, mivel a szerződéskötést megelőző szakasz nagyon érzékeny a vállalatok számára.

A rendelkezés végrehajtása egyszerűbbnek bizonyult a pályázatok előzetes bejelentése esetében, mint a szerződéseknél. Figyelembe véve továbbá, hogy az AggregateEU pályázatokon keresztül működik, a Bizottság által kiadott ajánlások relevánsabbnak tűnnek, ha az AggregateEU-n keresztül megvalósuló pályázatokat tervező vállalatoknak szólnak.

Egy másik tanulság az, hogy a Bizottságnak az aláírt kereskedelmi megállapodásokra vonatkozó szélesebb adatkészlethez való szélesebb körű hozzáférése (összesített és

anonimizált adatok révén) a szerződések és pályázatok bejelentésére vonatkozó kötelezettség hatékonyabb végrehajtását, valamint az egyes pályázatok vagy szerződések hatásának alaposabb értékelését eredményezi.

2. *Ad hoc* irányítóbizottság (a rendelet 4. cikke)

A Bizottság a 2023. január 13-i bizottsági határozattal létrehozott egy *ad hoc* irányítóbizottságot (C(2023) 407 final⁵). Az *ad hoc* irányítóbizottság 2023. február 16-án elfogadta eljárási szabályzatát, és 2023. július 14-ig hat ülést tartott.

Az *ad hoc* irányítóbizottság elnöke Maroš Šefčovič ügyvezető alelnök, tagjai pedig a tagállami hatóságok által kinevezett magas szintű képviselők. Az Energiaközösség titkársága megfigyelőként vesz részt, az Energiaközösség szerződő felei pedig meghívásra vesznek részt a kölcsönös érdeklődésre számot tartó ügyekben tartott üléseken.

Az *ad hoc* irányítóbizottságot azzal a céllal hozták létre, hogy megkönnyítse a közös beszerzési mechanizmus koordinációját, különös tekintettel a kereslet-összevonásra. A Bizottságnak továbbá konzultálnia kell az *ad hoc* irányítóbizottsággal a 3. cikk (2) bekezdése szerinti ajánlástervezeteiről, és tájékoztatnia kell az *ad hoc* irányítóbizottságot a szóban forgó vállalatok közös beszerzési mechanizmusban való részvételének hatásáról.

Főbb megállapítások: A Bizottság úgy véli, hogy az *ad hoc* irányítóbizottság teljes mértékben teljesítette a közös beszerzési mechanizmus nemzeti szintű koordinációjának megkönnyítésére irányuló feladatát, beleértve a kereslet-összevonást is. Az *ad hoc* irányítóbizottság tagjai és megfigyelői fontos szerepet játszottak az uniós energiaplatform erőteljes és folyamatos politikai támogatásának fenntartásában, a közös beszerzési mechanizmus előmozdításában, valamint a nemzeti intézmények és az érintett vállalatok tájékoztatásában. Az *ad hoc* irányítóbizottság tagjai által szervezett nemzeti kerekasztalok jelentős szerepet töltek be a keresleti oldal mozgósításában, valamint a gáz- és energiaigényes iparágak részvételének koordinálásában. A nemzeti pénzügyi intézményekkel (nemzeti fejlesztési bankokkal és exporthitel-ügynökségekkel) is aktívan együttműködtek annak érdekében, hogy kiderítsék, hogyan lehet garanciákat szerezni és biztosítani a nem kellően hitelképes vevők számára.

Az *ad hoc* irányítóbizottság tagjai és megfigyelői rendszeresen megvitatták az uniós energiaplatform valamennyi kulcsfontosságú aspektusát, megosztották egymással a bevált gyakorlatokat, és értékes visszajelzést adtak a közös beszerzési mechanizmus végrehajtásával kapcsolatos kérdésekről. Az uniós tagállamok a rendelet alkalmazását is megvitatták, különös tekintettel a kötelező kereslet-összevonásra.

Az *ad hoc* irányítóbizottság tagjaival a rendelet 3. cikkével kapcsolatban kiadott ajánlástervezetetről is konzultáltak (további részletekért lásd az előző szakaszt). A kapott visszajelzések azonban meglehetősen korlátozottak voltak, és csak korlátozott számú ajánlásra vonatkoztak.

⁵ A bizottsági határozat a következő címen érhető el: [EUR-Lex – 32023D0208\(02\) – HU – EUR-Lex \(europa.eu\)](#).

Következtetés: Az *ad hoc* irányítóbizottság működése fontos szerepet játszott a közös beszerzési mechanizmus sikeres végrehajtásában. Biztosította az uniós tagállamok nagyobb elkötelezettségét és az ipar széles körű részvételét.

A 2. szakasz – Kereslet-összevonás és közös beszerzés – felülvizsgálata (a rendelet 5–11. cikke)

3. Kereslet-összevonás és közös beszerzés (a rendelet 5–8. cikke)

i. AggregateEU: a szolgáltató kiválasztása

A Bizottság a közös beszerzési mechanizmust a rendelettel összhangban szolgáltatóként kiválasztott PRISMA European Capacity Platform GmbH segítségével alakította ki és hajtotta végre.

Főbb megállapítások: A Bizottság úgy véli, hogy a rendeletnek a szolgáltató kiválasztására és szerződéskötésére vonatkozó rendelkezései lehetővé tették egy minősített szolgáltató kijelölését az AggregateEU tervezése, fejlesztése, működtetése és fenntartása céljából.

A PRISMA az ajánlatkérőként eljáró Bizottság irányításával és folyamatos együttműködésével a 2023/2024-es fűtési időszakra készülve időben elindította az AggregateEU-t az uniós tárolók feltöltése céljából.

A kiírási feltételek rendelkezéseivel és a rendelet célkitűzéseivel összhangban a PRISMA kevesebb mint 3 hónap alatt megtervezte, kifejlesztette és bevezette – a meglévő kapacitások és a csővezeték-kapacitás allokációs eszközei felhasználásával – a közös beszerzési mechanizmust. A rendelet nem jelölte meg kifejezetten a közös beszerzési mechanizmus végrehajtásának módját, de a Bizottság és a PRISMA eddig a következő szempontok mentén járt el:

- A Bizottság tervei és iránymutatása alapján létrehozták az AggregateEU mechanizmust.
- A PRISMA platformon az ágazati szabványoknak megfelelően regisztrálták a résztvevőket, és a rendelet 8. és 9. cikkében meghatározott kizárási kritériumokkal összhangban feldolgozták az AggregateEU-ra való előfizetést. 2023. július 14-ig több mint 150 vállalatot regisztráltak az AggregateEU-ban.
- Kereslet-összevonási fordulókat szerveztek, ahol a vállalatok részletesen megszabhatták igényeiket, beleértve a mennyiségekre, az ütemezésre és a teljesítési pontokra vonatkozó valamennyi szükséges információt – lásd a iii. pontban szereplő táblázatot (AggregateEU: kezdeti eredmények).
- Begyűjtötték az eladók ajánlatait, és a legversenyképesebb ajánlatokat az összesített kereslettel párosították, alulkínálat esetén arányosan elosztva az ajánlatokat – lásd a iii. pontban szereplő táblázatot (AggregateEU: kezdeti eredmények).
- Információt gyűjtöttek a vevők és az eladók közötti egyeztetett pozíciók tárgyalási állapotáról és szerződésbe foglalásáról.

Az AggregateEU működésének az üzleti gyakorlatokkal és szabványokkal való összehangolása, valamint az iparág általi széles körű elfogadás érdekében a mechanizmust az iparággal és az ipari tanácsadó csoportban képviselt érdekelt felekkel szoros

együttműködésben dolgozták ki. Ez az informális szakértői csoport – amely 27 uniós vállalatból és 11, a globális piacok gázkereskedelmében jártas megfigyelőből állt – az ipar bevonásának fő fórumát jelentette, és nagyon hasznosnak bizonyult az AggregateEU keretében kidolgozandó szolgáltatásokról folytatott megbeszélések ipari perspektívájának kialakításában.

Az Európa egyik vezető gázkapacitás-kereskedelmi platformját irányító PRISMA szerepvállalása jelentős szerepet játszott a közös beszerzési mechanizmus hitelességének biztosításában és az ipari szereplők folyamatba vetett bizalmának elnyerésében, különös tekintettel az üzleti titkok védelmére.

Következtetés: A szolgáltató támogatása kulcsfontosságú volt ahhoz, hogy a Bizottság megfelelő időkereten belül sikeresen végrehajtsa a közös beszerzési mechanizmust.

A szolgáltatás megvalósítását a rendelet szemszögéből nézve azonban észszerűbb lett volna, ha a kiválasztási kritériumokra vonatkozó rendelkezések a szolgáltatások leírását helyezték volna előtérbe az informatikai eszköz műszaki követelményeivel szemben.

ii. Az AggregateEU megtervezése

Az AggregateEU megtervezésének fő célja az volt, hogy lehetővé tegye a kereslet összevonását, a nemzetközi gázszolgáltatókkal szembeni pályázati forduló megszervezését, valamint a keresletnek a beszállítók ajánlataival való összehangolását.

A Bizottság és a szolgáltató az AggregateEU-t pályázati fordulók szervezésével valósította meg, amelyek mindegyike az alábbi lépéseket követte:

Főbb megállapítások: A vizsgált időszakban a nagyobb vállalatok általában nagyobb hajlandóságot mutattak az AggregateEU-ban való részvételre, mint a kisebbek. Eddig összesen több mint 150 különböző méretű és a teljes ellátási láncból származó vállalat csatlakozott az AggregateEU-hoz.

A résztvevők nagyra értékelték az AggregateEU által biztosított rugalmasság mértékét és annak a piaci mechanizmusokra gyakorolt látszólag nem zavaró hatását. Különösen nagyra értékelték a rendelkezésre álló termékek típusait (az azonnali gázpiacokhoz (National

Balancing Point) vagy cseppfolyósított földgáz (LNG)-terminálokhoz történő szállítás), valamint a havi profilt és a szállítási határidőket.

Egyes résztvevők ugyancsak nagyra értékelték a kereslet felajánlásának, majd visszavonásának, valamint a megfelelő partnerekkel az AggregateEU-ban megadott feltételektől eltérő feltételek mellett folytatott tárgyalások lehetőségét. Ezzel szemben más piaci szereplők és egyes nemzeti hatóságok azt kérték, hogy az AggregateEU a jelenlegi önkéntes jelleg helyett szigorúbb vevői igényeket és beszállítói ajánlatokat tegyen lehetővé.

Az első pályázati fordulót követően néhány résztvevő olyan kiigazításokat kért, amelyek jobban igazodnak a fogyasztási szokásaikhoz. A szabályozási keret rugalmassága és kialakítása lehetővé tette a Bizottság számára, hogy részben eleget tegyen ezeknek a kéréseknek, és tovább javítsa az AggregateEU működését azáltal, hogy módosítja és aktualizálja a pályázati fordulók közötti funkciókat. Például egyes energiaigényes iparági résztvevők kérésére a második pályázati forduló utolsó szállítási határidejét 20 hónapra, azaz 2025 márciusáig meghosszabbították.

A szerződésekről való résztvevők általi jelentéstételre vonatkozó szilárd jogalap hiánya azonban összességében korlátozott visszajelzéseket eredményezett a megkötött szerződésekkel kapcsolatban.

Végezetül az AggregateEU-ban való részvétel vevői oldalon való földrajzi korlátozása problematikus volt egyes olyan nagy vállalati szervezetek számára, amelyek az Egyesült Királyságban, Svájcban vagy az Európai Gazdasági Térségben bejegyzett leányvállalatokra támaszkodnak.

Következtetés: Összességében – amint azt a vevőknek és az eladóknak a közös beszerzési mechanizmusban való aktív részvétele és az első két forduló eredményei is megerősítik – a résztvevők többnyire az AggregateEU megtervezését, az általa kínált szolgáltatásokat, valamint a Bizottság és a szolgáltató kéréseiknek való megfelelést értékelték. A legtöbb uniós tagállam szintén kifejezte elismerését az uniós energiaplatform *ad hoc* irányítóbizottságának ülésén, csakúgy, mint az ipar a különböző eszmecserék során (többek között az ipari tanácsadó csoport ülésein).

A résztvevők részletesebb jelentést is tehettek volna a tárgyalási és szerződéskötési szakasz eredményeiről. Ez nagy valószínűséggel hozzájárult volna az AggregateEU hatékonyságának és sikerének hatékonyabb méréséhez.

iii. AggregateEU: Kezdeti eredmények

2023. július 14-ig a Bizottság két pályázati fordulót indított, amelyek a következő eredményeket hozták:

	Első forduló 2023. április/május	Második forduló 2023. június/július	Halmozott eredmények
<i>Státusz</i>	<i>Lezárva</i>	<i>Lezárva</i>	–
Feliratkozások	120	154	154

<i>(összesen)</i>			
Összevont kereslet	11,6 milliárd köbméter (milliárd m ³)	15,9 milliárd m ³	27,5 milliárd m ³
Ellátási ajánlatok	18,7 milliárd m ³	15,2 milliárd m ³	33,9 milliárd m ³
Egyeztetett kereslet	10,9 milliárd m ³	12 milliárd m ³	22,9 milliárd m ³

2023 végéig várhatóan további pályázati fordulók indulnak.

Főbb megállapítások: A rendelet 8. cikkével összhangban a vevői oldalon az AggregateEU-n keresztül a közös beszerzési mechanizmusban való részvétel az EU-ban és az Energiaközösség szerződő feleiben letelepedett vállalatok számára volt elérhető. Az eladói oldalon minden vállalat számára biztosítva volt a részvétel. Mind a vevők, mind az eladók esetében kizárták az Oroszországi Föderációval kapcsolatban álló vagy az Oroszország ukrajnai fellépésére tekintettel elfogadott uniós korlátozó intézkedések hatálya alá tartozó vállalatokat.

2023. július 14-én összesen 154 vállalat csatlakozott az AggregateEU-hoz. Ez a szám magában foglalja az EU-ban, valamint az Energiaközösség szerződő feleiben – különösen Ukrajnában, Moldovában és Szerbiában – letelepedett vállalatokat, amelyek jelentős érdeklődést mutattak az AggregateEU iránt, aktív szerepet vállaltak, és hatékonyan képviselték magukat a pályázati fordulóiban. A legtöbb vállalat gázipari és kereskedelmi vállalat volt. Ugyanakkor az ipari végfelhasználók is képviselték magukat.

Az első két pályázati forduló eredményei, amelyek összesítve a kereslet 27,5 milliárd m³-ét jelentették, meghaladták a rendeletben előírt kötelező kereslet-összevonást (13,5 milliárd m³).

A beszállítók is aktívan részt vettek az első két fordulóban felajánlott 33,9 milliárd m³-rel, ami jelentős túlkínálatot eredményezett.

A közös beszerzési mechanizmus célja az volt, hogy új piaci és üzleti lehetőségeket teremtsen az európai vevők és beszállítók számára. A válsággal összefüggésben eszközt biztosított a piaci szereplők számára a potenciálisan új partnerek felkutatására és a szerződéses kapcsolatfelvételre, valamint arra, hogy méretüktől és fogyasztási szokásaiktól függetlenül, versenyképes feltételek mellett jussanak gázhoz.

A közös beszerzési mechanizmussal kapcsolatos visszajelzés lehetősége továbbra is nyitva áll. Egyes uniós tagállamok és piaci szereplők kapcsán arra utaló jelek vannak, hogy a közös beszerzési mechanizmus hozzájárult az ellátás biztonságának megerősítéséhez, és néhány esetben hozzájárulhatott az árak és a piaci volatilitás csökkentéséhez. Úgy tűnik, hogy a közös beszerzési mechanizmus is hozzájárult a piac átláthatóságának növeléséhez (ajánlatok és árfeltárás révén). Egyes uniós tagállamok és piaci szereplők azonban sokkal óvatosabbak voltak, és aggodalmukat fejezték ki a mechanizmus hozzáadott értékével kapcsolatban.

A közös beszerzési mechanizmust úgy tervezték meg, hogy különösen a gázintenzív iparágak és a kisebb végfelhasználók javát szolgálja, lehetővé téve számukra, hogy a nagykereskedelmi és LNG-piacokon működő gyártókkal és exportőrökkel való közvetlen kapcsolat révén versenyképes áron biztosítsák a gázellátást.

Néhány vevő arról számolt be, hogy a közös beszerzési mechanizmus segített csökkenteni a gázárakat az AggregateEU-n kívül kötött meglévő szerződések alapján. Az AggregateEU kapcsán végzett kereslet-kínálat összehangolás eredményeként több szerződést is megkötöttek. Ez a beszállítók AggregateEU-ra vonatkozó ajánlatainak versenyképességét mutatja. Ugyanakkor több ágazati szereplő is jelezte, hogy a kapott árajánlatok megegyeztek a piaci árral, vagy akár meg is haladták azt, és a résztvevők számára ismertekhez képest nem vonzottak új beszerzési forrásokat.

Következtetés: Az AggregateEU számos piaci szereplő érdeklődését kiváltotta, amit az összesített és ajánlott volumenek tanúsítanak. Az első két pályázati fordulóra 2023 áprilisa és júliusa között került sor, amikor a piaci helyzet 2022 nyarához képest stabilizálódott. Az a tény, hogy csupán az első két fordulót tekintve az összesített teljes volumen megduplázta a kötelező kereslet-összevonást, azt mutatja, hogy a piaci szereplők a válsággal összefüggésben nagyon hasznosnak tartották a gáz iránti kereslet összesítését. Ez annak is a jele, hogy a piaci szereplők önkéntes alapon hasonló mechanizmus iránt érdeklődhetnek.

4. Pénzügyi vonatkozások (a rendelet 8. cikkének (3) bekezdése)

A rendelet 8. cikkének (3) bekezdésével összhangban a Bizottság felmérte, hogy szükség van-e likviditási támogatásra – beleértve a garanciákat is – az AggregateEU résztvevői számára, és e támogatás biztosítása érdekében tájékoztatási tevékenységeket szervezett. A tevékenységek a következőkre összpontosítottak: i. az összes érintett igényeinek és a pénzügyi termékeknek az ezen igényeket leginkább kielégítő módon történő meghatározása, valamint ii. az ilyen termékek biztosítására kész állami pénzügyi intézmények hálózatának létrehozása.

Például a szabványos akkreditív formájában nyújtott garanciák főként a kisebb gázipari vállalatok igényeit szolgálják, lehetővé téve számukra a hitelképességgel kapcsolatos problémák kezelését, valamint az energiaigényes vállalatok igényeit, amelyek nem rendelkeztek előzetes tapasztalattal a globális gázpiacon való működésben, és nem álltak tartós kapcsolatban a beszállítókkal. A garanciák fontos szerepet játszanak annak biztosításában, hogy az AggregateEU-val foglalkozó valamennyi vállalat – profiljától és működési területétől függetlenül – a lehető legjobban kihasználhassa a közös beszerzési mechanizmust.

A politikai és szakértői szinten szervezett tájékoztatás számos két- és többoldalú találkozóból és felhívásból – amelyeket európai pénzügyi intézményekkel, nemzeti fejlesztési bankokkal és intézményekkel, valamint azok különböző szövetségeivel, például az Európai Hosszú távú Befektetők Szövetségével és a Berni Unióval szerveztek meg –, valamint az uniós tagállamok regionális csoportjainak munkaértekezletein és találkozóin konkrét témákról folytatott megbeszélésekből állt.

Az uniós energiaplatform *ad hoc* irányítóbizottságának tagjai fontos szerepet játszottak azáltal, hogy segítették a Bizottságot a területükön letelepedett és az AggregateEU-val foglalkozó európai vállalatok garanciaigényének felmérésében, valamint a nemzeti pénzügyi intézmények megkeresésében.

A hálózat összetétele a következő volt:

2023. július 14-én	Szám	Nevek
Állami pénzügyi intézmények	8	–
Nemzetközi pénzügyi intézmények	1	Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank ⁶
Nemzeti fejlesztési bankok	3	BGK (Lengyelország) Finnvera (Finnország) Instituto de Crédito Oficial (Spanyolország)
Exporthitel-ügynökségek	4	Eksfin (Norvégia) Exim Banca Românească (Románia) Exim Banca Slovakia (Szlovákia) SACE (Olaszország)

Ily módon az AggregateEU a Bizottság értékelése alapján információkat tudott szolgáltatni az érintett felek rendelkezésére álló pénzügyi termékekről.

Főbb megállapítások: A hálózat jó földrajzi lefedettséget biztosított, elsősorban az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank és az Eksfin közreműködésének köszönhetően, amelyek számos országban letelepedett vállalatok számára képesek földgázgaranciát nyújtani. Egyes állami pénzügyi intézmények szén-dioxid-mentesítési megbízatásuk miatt nem tudtak garanciát nyújtani, és/vagy egy szuverén Bizottság vagy az Európai Beruházási Bank garanciájának létrehozását javasolták. Néhányan a vevők érdeklődésének hiányáról számoltak be.

Következtetés: Érdeemes lenne megfontolni, hogyan lehetne további erőfeszítéseket tenni a személyre szabott, megfizethető pénzügyi támogatás⁷ nyújtására garanciák és egyéb eszközök formájában. Ez biztosítaná a kisebb gázipari vállalatok és az energiaigényes iparágak aktívabb részvételét a közös beszerzési mechanizmusban, mivel ezeknek kellene az uniós energiaplatform fő kedvezményezettjeinek lenniük.

5. A közös beszerzésből kizárt földgázellátások (a rendelet 9. cikke)

A Bizottság úgy hajtotta végre a rendelet 9. cikkét, hogy az AggregateEU-val foglalkozó vállalatokat arra kötelezte, hogy írjanak alá egy becsületbeli nyilatkozatot⁸ arról, hogy megfelelnek az Oroszországi Föderációból származó földgáz kizárásának.

Főbb megállapítások: A résztvevők kérdéseket tettek fel a tulajdonjog és az ellenőrzés meghatározásával kapcsolatban⁹. A Bizottságnak emellett technikai és gyakorlati korlátokkal

⁶ Az EBRD műveleti országainak listája a <https://www.ebrd.com/where-we-are.html> címen érhető el.

⁷ Amennyiben a pénzügyi támogatás – akár garancia formájában, akár egyéb formában – állami támogatásnak minősül, az EUMSZ 107. és 108. cikke értelmében az állami támogatások ellenőrzése alá tartozik.

⁸ A vonatkozó sablon a <https://aggregateeu.prisma-capacity.eu/support/solutions/articles/36000429400-how-to-fill-out-the-declaration-of-honor-> címen érhető el.

⁹ A 8. cikk (A kereslet-összevonásban és a közös beszerzésben való részvétel) a következőt mondja ki: „1. A kereslet-összevonásban és a közös beszerzésben való részvétel lehetősége a kért mennyiségtől függetlenül és átlátható módon nyitva áll minden, az Unióban letelepedett földgázipari vállalkozás és gázfogyasztó vállalkozás előtt. A földgázipari vállalkozásokat és a gázfogyasztó vállalkozásokat szállítóként, termelőként és vásárlóként ki kell zárni a kereslet-összevonásban és a közös beszerzésben való részvételből, ha azok:
a) az EUMSZ 215. cikke alapján elfogadott uniós korlátozó intézkedések – különösen az ukrajnai helyzetet destabilizáló orosz lépésekre tekintettel, vagy az Ukrajna területi integritását, szuverenitását és függetlenségét aláásó vagy

is szembesült az AggregateEU mechanizmusban egyeztetett földgázeredet értékelése során. A Bizottság és a PRISMA a becsületbeli nyilatkozat és szükség esetén kiegészítő ellenőrzések (például a szerződő felek ellenőrzése és az LNG nyomon követése) révén biztosította a megfelelést.

Következtetés: A Bizottság – a becsületbeli nyilatkozat alkalmazásával és szükség esetén további ellenőrzések révén – továbbra is minden tőle telhetőt megtesz a gáz eredetének ellenőrzése és a földgáz Oroszországi Föderációból való kizárásának nyomon követése érdekében.

6. Az AggregateEU kötelező használata (a rendelet 10. cikke)

A 2023. július 14-én rendelkezésre álló információk alapján feltételezhető, hogy 19 uniós tagállam teljesítette a rendelet 10. cikkének (2) bekezdése szerinti kereslet-összevonási kötelezettségeit. Sokuk esetében az első két fordulóban összesített kereslet kettővel vagy akár többel is meghaladta a kötelező kereslet-összevonási volument.

Főbb megállapítások: Tekintettel a közös beszerzési mechanizmus újszerűségére, a kereslet-összevonási kötelezettség jó módja volt a kereslet mozgósításának egyes uniós tagállamokban.

Egyes uniós tagállamoknak, amelyek nem rendelkeznek megfelelő nyomonkövetési és végrehajtási eszközökkel, kizárólag a Bizottság értékelésére kellett támaszkodniuk, ami csak tájékoztató jellegű lehet.

Következtetés: A kötelező kereslet-összevonás elősegítette a kereslet mobilizálását néhány uniós tagállamban. Más országokban az AggregateEU-ban való részvétel iránti fokozott érdeklődés a kötelező szintet jóval meghaladó volumenek összesítését eredményezte.

A rendelkezés hatékony végrehajtása szükségessé teheti az uniós tagállamok számára a megfelelő intézkedések megtételére vonatkozó egyértelműbb kötelezettséget, például kötelező erejű eszközök elfogadását az előírt kereslet-összevonási szintnek való megfelelés érdekében, figyelembe véve ugyanakkor, hogy el kell kerülni a szükségtelen, különösen a korlátozott gázfogyasztású tagállamokra nehezedő adminisztratív terheket.

7. Gázbeszerzési konzorcium (a rendelet 11. cikke)

A rendelet 11. cikke úgy rendelkezik, hogy a vállalatok a versenyszabályokkal összhangban „*összehangolhatják az adásvételi szerződés feltételeinek elemeit*”.

fenyegető intézkedések tekintetében elfogadott uniós korlátozó intézkedések – hatálya alá tartoznak;
b) közvetlenül vagy közvetve ilyen uniós korlátozó intézkedések által érintett természetes vagy jogi személyek, szervezetek vagy szervek tulajdonában vagy ellenőrzése alatt állnak, vagy az említettek nevében vagy irányítása szerint járnak el; vagy
c) közvetlenül vagy közvetve az Oroszországi Föderáció vagy annak kormánya, vagy bármely, Oroszországban letelepedett természetes vagy jogi személy, szervezet vagy szerv tulajdonában vagy ellenőrzése alatt állnak, vagy az említettek nevében vagy irányítása szerint járnak el.”

Nem jött létre gázbeszerzési konzorcium, feltehetően a helyzet bonyolultsága és a közös beszerzési mechanizmus gázfeltöltési időszak kezdete előtti elindításának szükségességéből adódó időkorlátok miatt.

Ehelyett a nemzeti hatóságokkal és a piaci szereplőkkel való konzultációt követően a Bizottság úgy határozott, hogy két együttműködési modellt – a „megbízott ügynök¹⁰” és a „központi vevő¹¹” modellt – terjeszt elő, hogy megkönnyítse az európai vállalatok részvételét a közös beszerzési mechanizmusban.

Ez a két modell különösen hasznos lehet azon vállalatok számára, amelyek keresletük benyújtásakor nem képesek elérni a mennyiségi küszöbértéket, nem rendelkeznek szakértelemmel a globális piacon a gázvásárlási szerződések megtárgyalásában (pl. az energiaigényes iparág), vagy nem rendelkeznek a cseppfolyósított földgáz (LNG) újragázosítására vagy tárolására vonatkozó szükséges kapacitásokkal.

2023. július 14-én 16 olyan vállalat szerepelt az AggregateEU-ban, amely az ügynökként való, 11 pedig a központi vevőként való szolgáltatásnyújtásban érdekelt.

A rendelet kimondja, hogy „*az alacsonyabb árak továbbadása fontos mutatója volna a közös beszerzés sikerének, mivel döntő fontosságú a felhasználók számára*”. A Bizottság ezért felkérte a központi vevői szolgáltatásokat kínáló vállalatokat, hogy számítsanak fel díjat ügyfeleiknek az általuk kínált szolgáltatásokért, de hárítsák át rájuk magát az áruköltséget.

Főbb megállapítások: A rendelet 11. cikkét vészhelyzet esetén támogató eszközként alakították ki, és elegendő volt ahhoz, hogy a Bizottság megkönnyítse a konzorciumok létrehozásának folyamatát (bár egy sem jött létre) valamint más vállalati együttműködési modellek kidolgozását az uniós versenyszabályokkal összhangban. A vállalati együttműködés lehetőséget kínálhat a kisebb és tapasztalatlan vállalatok számára arra, hogy hatékonyabban és jobban kihasználják igényeiket, hozzáférjenek a globális gázpiacokhoz – beleértve az LNG-szállítókat is –, és versenyképes árakon biztosítsák az ellátást. Ez összhangban van az egyes ipari szereplőktől kapott korlátozott visszajelzésekkel, amelyek arra engednek következtetni, hogy ezek az együttműködési modellek nagymértékben növelhették volna az AggregateEU-ban való részvételüket.

Az eddigi korlátozott tapasztalatok miatt azonban nem lehet átfogó következtetéseket levonni e modellek teljes körű alkalmazásával kapcsolatban.

Következtetés: Egy válsághelyzetben a Bizottság úgy véli, hogy az említett meglévő együttműködési modellek életképes lehetőségeket kínálhatnak. Ezt az ipari szereplők egy része is támogatta, rámutatva arra, hogy ezek az együttműködési modellek hozzájárulhatnak a közös beszerzési mechanizmus előnyeinek növeléséhez. A vészhelyzeten kívüli esetekben azonban az európai gázpiac normális, verseny által vezérelt működésének kell meghatározni, hogy a vállalatok együtt kívának-e működni a gázvásárlásban, és ha igen, milyen módon az uniós versenyszabályok keretein belül.

¹⁰ A vevők egy másik vállalatot arra kérnének, hogy szolgáltatásokat nyújtó ügynökként járjon el (például résidő lefoglalása egy LNG-terminálon).

¹¹ Több vevő felkérne egy másik vállalatot, hogy vevőként járjon el, és vásároljon nekik gázt.

**A 3. szakasz – Az LNG-létesítmények, a gáztároló létesítmények és a csővezetékek
használatának fokozására irányuló intézkedések – felülvizsgálata (a rendelet 12–
14. cikke)**

A rendelet rendelkezéseket tartalmaz az átláthatóság fokozására, valamint az LNG- és gáztárolási kapacitások másodlagos kereskedelmének megkönnyítésére. Az átláthatóság növelését célzó intézkedések hasonlóak a földgáz csővezetékes szállítására vonatkozókhöz, és jelentősen hozzájárulnak az LNG- és tárolási kapacitások felhasználásának uniós optimalizálásához.

8. Másodlagos kapacitáslekötési platform az LNG-létesítmények használói és a gáztároló létesítmények használói számára (a rendelet 12. cikke)

Főbb megállapítások: Az egyes tárolásrendszer-üzemeltetők és LNG-üzemeltetők másodlagos kapacitáslekötési platformokat hoztak létre, amelyek jelenleg is működnek. A Gas Infrastructure Europe (GIE) az infrastruktúra-üzemeltetők által kínált másodlagos kapacitáslekötési platformokra mutató linkeket tartalmazó adattárral rendelkezik.

A másodlagos lekötés lehetővé teszi az elsődleges piacokon fel nem használt kapacitások hatékonyabb elosztását. Ezen a területen a további átláthatóság lehetővé teszi a piaci szereplők számára, hogy könnyebben találjanak lehetőségeket az uniós piac infrastruktúráin belüli kapacitáskihasználásra, különösen akkor, ha nagy mennyiségű LNG-t importálnak az EU-ba.

Következtetés: Hasonló rendelkezések kerültek be a Bizottság által 2021 decemberében javasolt és a társjogalkotók által jelenleg tárgyalt felülvizsgált földgázrendelet (2009/715/EK rendelet) 10. cikkébe (a hidrogén- és a dekarbonizált gázpiacra vonatkozó csomag).

9. Az LNG-létesítmények és a gáztároló létesítmények átláthatósági platformjai (a rendelet 13. cikke)

Főbb megállapítások: A GIE az összes uniós tagállamra, valamint az Egyesült Királyságra és Ukrajnára kiterjedő két fő platformot működtet: az összevont gáztárolási leltárat (AGSI) és az összevont LNG-tárolási leltárat (ALSI).

A rendelet hatálybalépését követően ezeket a platformokat új elemekkel bővültek, többek között a kínált szolgáltatásokra vonatkozó információkkal és az e szolgáltatásokra vonatkozó feltételekkel, a szerződéses és rendelkezésre álló tároló- és LNG-létesítmények kapacitásaival, a díjakkal stb. A platformok jelenleg szinte az összes uniós nagy LNG-terminálra (csak 5 LNG-rendszer-üzemeltető nincs a platformokon) és az uniós tárolólétesítmények 98 %-ára kiterjednek (csak 3 tárolásrendszer-üzemeltető nincs a platformokon).

A nagyobb átláthatóság lehetővé teszi az LNG- és a tárolási piacok jobb és átfogóbb áttekintését az EU-ban, egyúttal hatékonyabbá teszi ezen infrastruktúrák használatát. Az uniós LNG-piac nagyobb átláthatósága további beszállítókat is vonzhat.

Következtetés: Hasonló rendelkezések kerültek be a Bizottság által 2021 decemberében javasolt és a társjogalkotók által jelenleg tárgyalt felülvizsgált földgázrendelet (2009/715/EK rendelet) 31. cikkébe (a hidrogén- és a dekarbonizált gázpiacra vonatkozó csomag).

10. A szállítási kapacitások hatékonyabb kihasználása (a rendelet 14. cikke)

A rendelet 14. cikkének célja a szállítási kapacitások kihasználásának javítása, tekintettel az EU-n belüli gázáramlás irányának változásaira. A szűkületkezelési eljárásokra vonatkozó jelenlegi iránymutatások meghatározzák a „használd vagy elveszíted” (UIOLI) eljárásokat. Ezek az eljárások azonban csak a szűk keresztmetszettel jellemezhető rendszerösszekötési pontokra vonatkoznak, és nagyon rövid vagy nagyon hosszú távra tervezték őket.

A 14. cikk előírja, hogy az UIOLI eljárásokat valamennyi rendszerösszekötési pontra alkalmazni kell, függetlenül attól, hogy fennáll-e szűkület. A 14. cikk alkalmazásának két alapvető lehetősége van: i. a rendeletben meghatározott új havi UIOLI eljárás végrehajtása, vagy ii. a meglévő UIOLI eljárások kiterjesztése valamennyi rendszerösszekötőre, nemcsak a szűk keresztmetszetűekre.

Főbb megállapítások: Egyetlen uniós tagállam sem választotta az új havi UIOLI eljárást, ehelyett a szűkületkezelési eljárásokra vonatkozó iránymutatásban előírányzott eljárásokat választotta a rendelet által megengedett módon.

Következtetések: A 14. cikk gázszállításra való alkalmazásának hatását legkésőbb 2024 végéig az UIOLI eljárások révén lekötött szállítási kapacitások paraméterének felhasználásával fogják értékelni. Ez lehetővé teszi annak meghatározását, hogy az UIOLI eljárásokat milyen gyakran hajtották végre, és mennyire bizonyultak hasznosnak.

A III. FEJEZET (A TÚLZOTT GÁZÁRAK ÉS A NAPKÖZBENI TÚLZOTT VOLATILITÁS MEGELŐZÉSÉT CÉLZÓ INTÉZKEDÉSEK AZ ENERGIÁVAL KAPCSOLATOS SZÁRMAZTATOTT TERMÉKEK PIACAIN) FELÜLVIZSGÁLATA

Az 1. szakasz – Gázellátási szolidaritás a villamosenergia-ellátás, az alapvető fontosságú iparágak és a védett felhasználók érdekében – felülvizsgálata (15–22. cikk)

1. Napközbeni ideiglenes eszköz az energiával kapcsolatos származtatott termékek piacain tapasztalható szélsőséges volatilitás kezelésére (a rendelet 15–17. cikke)

A rendelet 15–17. cikke előírja, hogy az olyan kereskedési helyszínek, amelyeken az energiával kapcsolatos származtatott termékekkel (olyan származtatott termékekkel, amelyek mögöttes eszköze gáz vagy villamos energia) kereskednek, hogy ideiglenes napközbeni volatilitáskezelési mechanizmusokat (IVM) hozzanak létre. Ezen intézkedésnek az a célja, hogy megvédje a piaci szereplőket az ilyen piacokon tapasztalható akut volatilitási szinttől, előírva, hogy a kereskedési helyszínek által létrehozott mechanizmusok megakadályozzák a kereskedési napon belüli magas ármozgásokat.

A kereskedett eszközök sokféleségének és az energiával kapcsolatos származtatott termékek piaci különböző likviditási szintjeinek figyelembevétele érdekében a rendelet csak az IVM-ek működésének alapvető paramétereit határozza meg, és előírja, hogy azokat az egyes szerződések és kereskedési helyszínek jellemzőihez kell igazítani. A rendelet azt is lehetővé teszi, hogy a kereskedési helyszínek további mechanizmusok létrehozása helyett IVM-eket hajtsanak végre a tőzsdei kereskedés fennálló szüneteltetésébe való integráció révén.

2023. június 30-án az Európai Értékpapíripiaci Hatóság (ESMA) a rendelet 17. cikkében meghatározott felhatalmazásnak megfelelően jelentést tett közzé, amelyben dokumentálja az IVM-ek kereskedési helyszínek általi végrehajtásában mutatkozó esetleges eltéréseket, és értékeli az intézkedés hatékonyságát¹².

Főbb megállapítások: Jelentésében az ESMA megjegyzi, hogy a végrehajtott IVM-ek általában megfelelően kalibráltak tűntek, de ezt fenntartással kell kezelni, mivel az értékelés egy olyan időszakban történt, amikor nem volt bizonyíték arra, hogy az elhúzódó volatilitási epizódok befolyásolták volna az energiával kapcsolatos árualapú származtatott termékekkel folytatott kereskedést. A rendelet 15–17. cikkében meghatározott intézkedések 17 kereskedési¹³ helyszínre vonatkoztak. Az ESMA megállapításai arra utalnak, hogy az egyes

¹² Ez a jelentés a következő címen érhető el: https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/2023-06/ESMA70-156-6509_Final_Report_Intra-day_Volatility_Management_Mechanism.pdf.

¹³ CapMan AD (Belgium), 42 pénzügyi szolgáltatás (Csehország), Európai Energiatőzsde (Németország – mind a szabályozott piac, mind a szervezett kereskedési rendszer), MEFF Power (Spanyolország), CIMD SV SA (Spanyolország), *Tradition Espana* (Spanyolország), Griffin Markets Europe (Franciaország), TPICAP EU (Franciaország), *Tradition Paris* (Franciaország), Görög Energiatőzsde (Görögország), Magyar Származtatott Energia Tőzsde (Magyarország), Marx Spectron Europe (Írország), *Borsa Italiana SPA* – IDEM (Olaszország), ICE Endex Markets BV (Hollandia), Nasdaq Oslo ASA (Norvégia) és OMIP – *Polo Portugues* SGMR SA (Portugália).

kereskedési helyszínek és szerződések jellemzői miatt a kereskedési helyszínek eltérő módon hajtották végre az IVM-eket. Az eltérések különösen a következőkre vonatkoztak:

- a „referenciaár” kiválasztása, egyes ügyletek alacsony likviditási szintje egyes kereskedési helyszíneken, aminek következtében a referenciaár meghatározásához más helyszínek árait használták fel helyettesítő értéként,
- a referenciaár és az árhatárok megújításának gyakorisága alacsony likviditás mellett, ami hosszabb időközöket eredményez az ilyen megújítások között,
- az „árfolyosó” szélessége, az illikvid szerződésekhez nem megfelelő nagy határokkal.

Összességében az ESMA értékelése szerint ezek az eltérések indokolhatók, és az IVM-et a kereskedési helyszínek megfelelően hajtották végre. Az ESMA azonban arra is rámutat, hogy az IVM nem felel meg az illikvid szerződéseknek, amelyek esetében úgy tűnik, hogy a végrehajtás nehézségei meghaladják az esetleges előnyöket. Az ESMA jelentése szerint végrehajtásuk óta csak egy kereskedési helyszínen aktiválták az IVM-eket, és ez nagy valószínűséggel hibás megbízásoknak tulajdonítható. Tekintettel az energiával kapcsolatos származtatott termékek piacának az adott időszakban megfigyelhető korlátozott volatilitására, úgy tűnik, hogy az IVM-eket a kereskedési helyszínek megfelelően kalibrálták.

A mechanizmus hatékonyságát illetően az ESMA megjegyzi, hogy mivel nem áll rendelkezésre bizonyíték a szóban forgó időszakban az energiával kapcsolatos árualapú származtatott termékeket érintő elhúzódó volatilitási epizódokra vonatkozóan¹⁴, „*mind a lehetséges pozitív, mind a negatív hatások tekintetében korlátozott alappal rendelkezik ahhoz, hogy az IVM hatékonyságát értékelje*”. Mindenesetre úgy véli, hogy a 2022-ben tapasztalt nagy fokú volatilitás epizódjai inkább a gáz- és villamosenergia-piac alapjait érintő stresszhez, valamint ahhoz kapcsolódtak, hogy Oroszország fegyverként használja fel az Európába irányuló földgázellátást, nem pedig a szabálytalan kereskedés olyan formájához, amelyet az IVM – és általában a tőzsdei kereskedés szüneteltetése – hivatottak megoldani.

Végezetül az ESMA megjegyzi, hogy az IVM-nek a tőzsdei kereskedés szüneteltetéseire vonatkozó meglévő kötelezettségekkel való összeegyeztethetősége, valamint a tőzsdei kereskedés aktuális szüneteltetésének kiigazítása révén több kereskedési helyszín általi végrehajtás azt jelzi, hogy a cél a pénzügyi eszközök piacairól szóló irányelv (MiFID) meglévő rendelkezései alapján elérhető, és hogy az elérendő cél nem indokolta a tőzsdekereskedés-szüneteltetés második rétegének létrehozását.

Az ESMA jelentése a 2023 februárja és májusa közötti időszakra vonatkozóan gyűjtött adatokon alapul, amely időszak a gázpiaci volatilitás rendkívül alacsony szintre történő csökkenésével jellemezhető. Ugyanakkor a pénzügyi gázpiacokon, különösen az azonnali gázpiacon, jelentős napközbeni volatilitási epizódokat figyeltek meg nyáron, először június elején, majd augusztusban, gyakran 10 %-ot meghaladó áringadozásokkal (néhány alkalommal ez az arányszám még a 20 %-ot is elérte, sőt, meg is haladta).

¹⁴ Az alapul szolgáló információkat 2023 februárja és májusa között két iterációban gyűjtötték össze.

Ez arra utal, hogy bár a gázegyensúly 2022 óta jelentősen javult, és az EU sikeresen ki tudta váltani a korábban Oroszország által szállított nagy mennyiségű gázt, az energiapiacokon továbbra is megfigyelhetők instabil elemek. Az olyan kockázatok, mint például a fennmaradó orosz gázimport teljes és hirtelen beszüntetése, az infrastrukturális események, a kedvezőtlen időjárási körülmények vagy a globális gázkereslet jelentős növekedése felboríthatja a piacokat, és potenciálisan túlzottan nagy napközi volatilitást idézhet elő. Annak következtében is jelentős volatilitás alakulhat ki, hogy a piaci szereplők reagálnak az esetleges ellátási hiányokkal kapcsolatos hírekre (még akkor is, ha ezek a hiányok végül nem jelentkeznek).

Az energiaválságot követően, amikor az energiaellátásban nincs lehetőség azonnal visszatérni a korábbi status quo-hoz, és az EU függ az LNG-ellátástól, döntő fontosságú az energia- és pénzügyi piacok stabilitásának biztosítása az árak túlzott volatilitásának elkerülése révén. Jelenleg bizonytalan, hogy az elkövetkező hónapokban újra megjelennek-e a volatilitási epizódok (amelyek 2023 nyarán növekedtek). Az ESMA megjegyzi, hogy mivel a vizsgált időszakban nem volt elhúzó volatilitás, korlátozott alapja volt arra, hogy értékelje az IVM hatékonyságát annak potenciális pozitív vagy negatív hatásai tekintetében.

Következtetés: A napközi volatilitási mechanizmus segíthet a drámai áringadozások korlátozásában és a rendkívül volatilis piacokon az árszerkezetek kiegyensúlyozásában. Ez közvetett piaci fegyelmi hatással is járhat.

Mindazonáltal az ESMA nem talált okot arra, hogy az IVM-et az uniós jogi keret állandó elemévé tegye, noha értékelését az elhúzó volatilitás hiánya idején végezték el. Az ESMA úgy véli, hogy a tőzsdei kereskedés fennálló szüneteltetésének a MiFID II. irányelv szerinti megfelelő végrehajtása és alkalmazása – figyelembe véve az IVM alkalmazásából levont tanulságokat – anélkül is elérheti a túlzott napközi áringadozás korlátozására irányuló célkitűzést, hogy az IVM-ek formájában bevezetnék a tőzsdei kereskedés szüneteltetésének második rétegét. Figyelembe kell venni a MiFID / a pénzügyi eszközök piacairól szóló rendelet felülvizsgálatáról szóló közelmúltbeli politikai megállapodást is. Az energiahordozó-piacoknak és az IVM hatásának további nyomon követése a következő néhány hónapban hasznos lehet a tagállamoknak ahhoz, hogy megalapozottabb képet alkossanak az IVM ideiglenes meghosszabbításának szükségességéről. A jövőben – amint azt az ESMA¹⁵ is megjegyyezte – a gázpiac feszült helyzete sajátos kockázatokat és sebezhetőségeket idéz elő a gázzal kapcsolatos származtatott termékek piacán, ami „felerősítheti a piaci mozgásokat” és „a származtatott termékekre gyakorolt árnyomást”. E kockázatok elemzése „további munkát igényel az adathiány és -fragmentáltság kezelése érdekében”. A Bizottság folyamatosan tájékoztatni fogja a tagállamokat az e témával kapcsolatos munkáról.

¹⁵ Európai Értékpapírpiazi Hatóság, „TRV Risk Analysis: EU natural gas derivatives markets: risks and trends”, 2023. május 23.

2. LNG-árértékelés és -referenciaérték (a rendelet 18–22. cikke)

A rendelet 18. cikke értelmében az Energiaszabályozók Együttműködési Ügynöksége (Agency for Cooperation of Energy Regulators – ACER) naponta elkészíti és közzéteszi a következőket:

- LNG-árértékelés, amely legkésőbb 2023. január 13-án kezdődik, valamint
- napi LNG-referenciaérték 2023. március 31-től.

Az LNG-árértékelést és referenciaértéket azért vezették be, hogy biztosítsák a piac számára nagyon szükséges átláthatóságot. Az a tény, hogy nem volt megbízható mutató arra az árra vonatkozóan, amelyen az uniós tagállamok LNG-t vásároltak a nemzetközi piacokon, a beszámolók szerint állítólag ahhoz vezetett, hogy a tavalyi válság során versengtek a gázellátás biztosításáért. Ez a későbbiekben jelentős szerepet játszhatott az árnövekedés irányába ható nyomásban. Ezt a kezdetektől fogva állandó intézkedésnek szánták, amelyet a lehető leghamarabb be kell illeszteni a nagykereskedelmi energiapiacok integritásáról és átláthatóságáról szóló rendeletbe (REMIT), mivel ezt szükségesnek ítélték az LNG uniós gázellátásban betöltött fontosságának az orosz vezetékes gáz fegyverként való felhasználása által kiváltott strukturális változásával összefüggésben. A 2022. évi energiaválság azonban megmutatta, mennyire sürgős egy olyan átláthatósági eszköz, amely objektíven tükrözi azt az árat, amelyen az LNG-szállítmányok Európába érkeznek. Ebben az összefüggésben az intézkedés bekerült a rendeletbe, egyértelműen jelezve, hogy állandó intézkedésként fog szerepelni a REMIT-ben (amint azt a rendelet (57) preambulumbekzdése is bizonyítja).

Főbb megállapítások: Végrehajtása óta az LNG-árértékelés nagyobb átláthatóságot biztosított a piac számára, amely a kötelező objektív jelentéstételen alapul, és tükrözi a nemzetközi gázárakat. Az EU-ban a földgáz referenciaára (a Title Transfer Facility) a közzététel óta fokozatosan összeegyeztethetővé vált a LNG-árértékeléssel. Annak érdekében, hogy a rendszer megbízható és objektív maradjon, a rendelet külön hatáskörrel ruházta fel az ACER-t a szükséges piaci adatok összegyűjtése és feldolgozása céljából. Az ACER rendszeresen közzéteszi a következő árértékeléseket:

- északnyugat-európai,
- dél-európai, valamint
- uniós LNG-ár.

Az LNG-referenciaérték tovább erősítette ezt az átláthatóságot azáltal, hogy az uniós LNG-árhoz tartozó felárat biztosította a következő havi Title Transfer Facility elszámolási árára, amely a leggyakrabban használt tőzsdei határidős ügylet az EU-ban, és széles körben elismert az uniós gázárak legrepresentatívabb helyettesítő mutatójaként.

Az EU-ba belépő LNG tényleges árának átláthatóbbá tétele révén az EU tagállamaiban a piaci szereplők jobban tájékozódnak a piaci árakról, és az uniós tagállamok a szolidaritás szellemében jobban össze tudnak hangolódni az LNG-ellátás biztosítása terén, elkerülve ezáltal a piacra nehezedő indokolatlan nyomást.

A Bizottság 2023. március 14-én javaslatot fogadott el a nagykereskedelmi energiapiacok integritásáról és átláthatóságáról szóló rendelet (REMIT) módosításáról. A javaslat mind az LNG-árértékelést, mind a referenciaértéket tartalmazza. A felülvizsgált REMIT végleges elfogadására és hatálybalépésére azonban várhatóan a jelenlegi rendelet lejárta után kerül sor.

Következtetés: A Bizottság úgy véli, nagyon fontos lenne, hogy a vonatkozó elfogadott intézkedéseket ideiglenes jelleggel kiterjesszék az LNG-importárak fokozott átláthatóságának fenntartása és a szolidaritás szellemében az uniós tagállamok közötti egyenlő versenyfeltételek megőrzése érdekében, egyúttal támogatva a tagállamokat abban, hogy stabil ellátást biztosítsanak az EU energiaszükségleteinek kielégítése érdekében. Ezzel magyarázható, hogy a REMIT-javaslat hasonló állandó intézkedéseket tartalmaz.

A IV. FEJEZET (INTÉZKEDÉSEK GÁZELLÁTÁSI VESZÉLYHELYZET ESETÉRE) FELÜLVIZSGÁLATA

1. Alapértelmezett szolidaritási szabályok (a rendelet 23., valamint 26–28. cikke)

A súlyos gázellátási hiány esetén alkalmazandó szolidaritási intézkedések¹⁶ további megerősítése és az uniós tagállamok közötti kétoldalú szolidaritási megállapodások hiányának orvoslása érdekében a rendelet meghatározza a kétoldalú megállapodások hiányában alkalmazandó alapértelmezett szolidaritási szabályokat. Az alapértelmezett szolidaritási szabályok kiterjesztik a szolidaritási kötelezettséget a villamosenergia-rendszer megfelelőségének biztosításához szükséges kritikus gázmennyiségekre, és így megelőzik a villamosenergia-válságot. Az LNG-létesítményekkel rendelkező uniós tagállamoknak ezentúl szintén szolidaritást kellene vállalniuk.

Az alapértelmezett szabályok azon az elven alapulnak, hogy a szolidaritást méltányos díjazás ellenében kell nyújtani, és a maximális ellentételezés a következőkből áll:

1. a gáz ára;
2. tárolási és szállítási költségek;
3. a gázt szolgáltató uniós tagállam bírósági eljárásainak perköltségei; valamint
4. a gáz árában nem tükröződő közvetett költségek, pl. az ipar megszorításáért járó kompenzáció, amely a gázár 100 %-ára korlátozódik.

Az alapértelmezett szolidaritási szabályok a földgázellátás biztonságáról szóló rendelet szolidaritási rendelkezéseinek hiányosságait is kezelik, nevezetesen azt, hogy a kérelmező uniós tagállamoknak nem kell elsőként a piaci alapú eszközökön alapuló ajánlatokat rangsorolniuk. A rendelet egyúttal ideiglenesen kiterjesztette a szolidaritási védelmet a villamosenergia-ellátás biztonsága szempontjából kritikus gázmennyiségekre, míg a szolidaritási kötelezettséget az LNG-létesítményekkel rendelkező uniós tagállamokra.

¹⁶ Ezt eredetileg az (EU) 2017/1938 rendelet 13. cikke írja elő, amely súlyos gázipari vészhelyzet esetén végső eszközként alkalmazandó „szolidaritási” mechanizmusokat határoz meg, amelyeket az uniós tagállamok közötti kétoldalú szolidaritási megállapodások szabályoznak.

A szolidaritási mechanizmus csak súlyos vész helyzetben alkalmazható, így a valóságban nem lehet tesztelni. A IV. fejezetet azonban a következő szakaszban vázolt tesztgyakorlattal szimulálták. Emellett 2023 májusában kérdőívet küldtek a gázkoordinációs csoportnak¹⁷.

Főbb megállapítások: a tesztgyakorlat eredményei

A Bizottság 2022 decemberében közös **tesztgyakorlatot** folytatott az uniós tagállamokkal, a szállításrendszer-üzemeltetőkkel és a Földgázpiaci Szállításrendszer-üzemeltetők Európai Hálózatával (ENTSOG) annak érdekében, hogy tesztelje az egész EU-ra kiterjedő gázipari vész helyzetben betöltött szerepeket és felelősségi köröket, valamint a földgázellátás biztonságáról szóló rendelet és a rendelet alapján elfogadott szolidaritási rendelkezéseket.

Összességében a gyakorlat megerősítette, hogy az uniós tagállamok, a Bizottság és az ENTSOG felkészültek a gázipari vész helyzetekre, továbbá a földgázellátás biztonságáról szóló rendelet és a rendelet megfelelő keretet biztosít a veszélyhelyzeti reagáláshoz, különösen a szolidaritási kérelmek esetében. Ugyanakkor több, nyomon követést igénylő pontot is azonosítottak:

- A szolidaritási rendelkezéseket a gyakorlat során az ellátás biztonsága szempontjából alapvető fontosságúnak ismerték el, amennyiben azokat előzetesen megállapították. Eddig azonban csak korlátozott számú kétoldalú megállapodást írtak alá (40-ből 7-et). Az EU-tagállamok között a méltányos ellentételezés meghatározásának bonyolultsága a szolidaritás kérésének és nyújtásának akadályát képezte, ha azt nem határozták meg előzetesen.
- Megállapítást nyert, hogy nincs jogalap arra, hogy csővezetéken keresztül szolidaritást kérjenek egy szomszédos, közvetlen összeköttetéssel nem rendelkező uniós tagállam felé. Ezt a lehetőséget a földgázellátás biztonságáról szóló rendelet nem említi kifejezetten, de e rendelet rendelkezéseket tartalmaz arra vonatkozóan, hogy mikor kapcsolódik két uniós tagállam egy harmadik országon keresztül.
- Abban az esetben, ha egy uniós tagállam két szolidaritási kérelmet kapott, az elosztási és rangsorolási eljárás tisztázatlannak bizonyult. Ha a piac nem teszi lehetővé mindkét kérés teljesítését, több lehetőség adódik: arányos felosztás, a kérelmek beérkezésének sorrendje alapján történő felosztás (érkezési sorrend), vagy az ellentételezésként kapott összegetől függő felosztás.
- Több uniós tagállam úgy vélte, hogy bonyodalmak adódnának abból, ha a szolidaritási kérelmek benyújtásának határidejét legalább 72 órával a rendeletben rögzített szállítási határidő előtt módosítanák. A résztvevők kifejezték azon kívánságukat, hogy a csővezetéseken keresztül nyújtott szolidaritásra 24 órás időszakot alkalmazzanak, míg az LNG-vel biztosított szolidaritás szempontjából a 72 óra is helytálló lehet.
- Az LNG-alapú szolidaritás kérelmezésének és fogadásának jogalapja további pontosítást igényel, beleértve a rakományok átirányításával és a harmadik felek kártalanításával kapcsolatos szerződéses kérdéseket, a hajók rendelkezésre állását, a

¹⁷ A gázkoordinációs csoport egy állandó tanácsadó csoport, amelynek feladata – különösen válságok idején – az ellátásbiztonsági intézkedések koordinálása. Lásd: [A bizottsági szakértői csoportok és más hasonló testületek nyilvántartása \(europa.eu\)](#).

szolidaritási kérelem és a szóban forgó hajóban található mennyiségek közötti esetleges eltéréseket, valamint a kifizetések garantálásának módjait.

Következtetés: A Bizottság következtetései a következők:

- Kétoldalú megállapodások hiányában az alapértelmezett szolidaritási szabályok fogalmát állandóvá kell tenni. Ez tartósan teljessé tenné az EU ellátásbiztonsági architektúráját, egyúttal mentesítené az uniós tagállamokat a kétoldalú megállapodások aláírására vonatkozó kötelezettség alól.
- Tekintettel az EU új energiaágazati helyzetére – az LNG lett a fő gázellátási forrás –, a szolidaritás LNG-re való kiterjesztése kulcsfontosságú az ellátás biztonsága szempontjából. A rendeletben ugyanezek a rendelkezések vonatkoznak a vezetékes gázra és az LNG-re, de ez már nem tükrözi a valóságot. Ezért előnyös lenne, ha a rendelkezéseket az LNG-piac sajátosságainak figyelembevétele érdekében kiigazítanák.
- A kritikus gázmennyiségeket úgy tervezték meg, hogy biztosítsák a villamosenergia-rendszer megfelelőségét azzal a céllal, hogy a gázválság ne terjedjen át a villamosenergia-rendszerre. Ennek a rendeletben javasoltakhoz képest alternatív módjait is meg lehetne vizsgálni.

2. A védett fogyasztók nem alapvető fontosságú fogyasztása (a rendelet 24. cikke)

A földgázellátás biztonságáról szóló rendelet 2. cikke a védett fogyasztókat az elosztóhálózathoz csatlakoztatott háztartási fogyasztókként határozza meg. Az uniós tagállamok dönthetnek úgy is, hogy védett fogyasztóikat a következő fogyasztókkal egészítik ki, feltéve, hogy együttesen nem képviselik a teljes éves gázfogyasztás 20 %-át:

1. az elosztóhálózathoz csatlakozó kis- és középvállalkozások;
2. az alapvető szociális szolgáltatók;
3. távfűtő létesítmények.

A tagállamoknak szigorú intézkedéseket kell hozniuk e védett fogyasztók ellátásának biztosítása és a lekapcsolás megelőzése érdekében – még gázipari vészhelyzet esetén is.

A 2022. évi energiaválság idején és a koordinált gázkereslet-csökkentési intézkedésekről szóló, 2022. augusztus 5-i (EU) 2022/1369 tanácsi rendelet elfogadását követően azonban valamennyi ágazat önkéntes keresletcsökkentésének jelentősége nőtt.

Ennélfogva a rendelet 24. cikke bevezette annak lehetőségét, hogy az uniós tagállamok intézkedéseket hozzanak a védett fogyasztók nem alapvető fontosságú fogyasztásának csökkentésére, feltéve, hogy ezek a fogyasztók nem minősülnek a földgáz belső piacára vonatkozó közös szabályokról szóló 2009/73/EK irányelv 3. cikkének (3) bekezdésében meghatározott kiszolgáltattott fogyasztóknak.

Főbb megállapítások: A Bizottság 2023. május 12-én kérdőívet küldött ki a gázkoordinációs csoport tagjainak, amelyben visszajelzést kért többek között a védett fogyasztók nem alapvető fogyasztásával kapcsolatos rendelkezésekről és a határon átnyúló gázáramlást biztosító további biztosítékokról. Az eredmények:

- több uniós tagállam jelezte, hogy előnyösnek tartja a védett fogyasztók fogalmának rugalmasabb megközelítését, mivel például mennyiségeket szabadíthat fel a háztartásokra viszonylag csekély hatást gyakorló kritikus iparágak számára (például a termosztát alacsonyabb hőfokra állításával),
- egyes uniós tagállamok jelezték, hogy ez a rendelkezés a gyakorlatban nehezen alkalmazható, mivel éves szinten kihívást jelent a védett fogyasztók nem alapvető fontosságú fogyasztásának nyomon követése.

Következtetés: A Bizottság arra a következtetésre jutott, hogy a védett fogyasztók nem alapvető fontosságú fogyasztásának fogalma hasznos fogalom a folyamatban lévő vagy jövőbeli keresletcsökkentési erőfeszítések összefüggésében.

3. A határkeresztező gázáramlásra vonatkozó biztosítékok (a rendelet 25. cikke)

A földgázellátás biztonságáról szóló rendelet 12. cikke (5) bekezdésének a) pontja kimondja, hogy az uniós tagállamok nem korlátozhatják indokolatlanul a határokon keresztül történő gázáramlást. Az erre vonatkozó eljárás azonban akár egy hétig is eltarthat, aminek következtében a válság közepette indokolatlanul leállhatnak a határokon keresztül történő áramlások.

Ezért a rendelet 25. cikke további biztosítékokat vezetett be a határokon keresztül történő gázáramlás biztosítása érdekében, lehetővé téve a Bizottság számára, hogy kötelezze az érintett uniós tagállamot intézkedéseinek azonnali hatállyal történő módosítására.

Főbb megállapítások: Az (EU) 2017/1938 rendelet 12. cikkében meghatározott vészhelyzetet soha nem hirdették ki, ezért a rendelkezést nem vizsgálták. Mindazonáltal a fent említett kérdőívben felkérték a gázkoordinációs csoport tagjait, hogy fejtsek ki véleményüket az ügyvel kapcsolatban. Válaszaik kategorizálása a következőképpen történhet:

	A 25. cikk pozitívan értékelendő	A 12. cikk (5) bekezdésében foglaltakat már be kell tartani	Nem támogatja az új biztosítékokat
Gyakoriság	10/18 (55 %)	3/18 (17 %)	5/18 (28 %)
Érvelés	<ul style="list-style-type: none"> • A válaszadók nagyra értékelték a további biztonságot. • Válság idején döntő fontosságú a szolidaritás. 	<ul style="list-style-type: none"> • A 12. cikk (5) bekezdése már jogilag kötelező erejűnek tekintendő. • A 12. cikk (5) bekezdésében foglaltakat még további biztosítékok nélkül is be kell tartani. 	<ul style="list-style-type: none"> • Aggodalmát fejezi ki a rendelkezések határozatlan ideig történő fenntartásának lehetősége miatt. • Az uniós tagállamoknak képesnek kell lenniük álláspontjuk megvédésére.

A kérdőívre adott válaszok azt jelzik, hogy a legtöbb válaszadó hasznosnak tartja a határokon keresztül történő gázáramlásokra vonatkozó biztosítékokat, például azért, mert szerintük a rendelet 25. cikkében foglalt új rendelkezések hasznosak, vagy azért, mert úgy vélik, hogy a

földgázellátás biztonságáról szóló rendelet 12. cikkének (5) bekezdésében foglaltakat mostantól mindig be kell tartani.

Következtetés: A Bizottság arra a következtetésre jutott, hogy a határokon keresztül történő gázáramlásra vonatkozó biztosítékok fenntartására, valamint egy rövidebb eljárás alkalmazására kell törekedni annak érdekében, hogy válság idején garantálni lehessen a határokon keresztül történő áramlást.

KÖVETKEZTETÉS

Az Unió gázellátásának általános helyzete

Az Ukrajna elleni orosz invázió kitörése óta Európa példátlan energiaeltolódást ért el. Az EU gázpiacának jól ellátott állapotban tartása az Oroszországból érkező áramlások nagymértékű elvesztése (2022-ben -70 milliárd m^3) ellenére is lehetséges volt a megnövekedett LNG-ellátásnak (2022-ben $+50$ milliárd m^3), a nem orosz partnerektől származó vezetékes importnak, valamint a gázigény csökkentésének (2022-ben -58 milliárd m^3) köszönhetően, elősegítve az idei történelmileg magas tárolófeltöltést, ami már augusztusban megfelelt a tárolási rendeletben meghatározott 90 %-os követelménynek¹⁸.

Ezt az eltolódást az tette lehetővé, hogy az EU és tagállamai sikeresen végrehajtották az energiapolitika valamennyi kulcsfontosságú területén hozott intézkedéseket, beleértve az uniós energiaplatformot, a tárolók feltöltésére vonatkozó uniós szintű politikát, a gázkereslet csökkentését, a villamosenergia-csúcsigény csökkentését, a megújuló energiaforrások gyorsabb elterjedését, valamint az infrastruktúra célzott korszerűsítését ($+ 25$ milliárd m^3 új LNG-újragázosítási kapacitás).

A gázmérleg helyzete javult 2022-hez képest, amikor a gázárak soha nem látott szintre, 300 EUR/MWh fölé emelkedtek. A háború azonban nem ért véget, és a gázárak továbbra is magasabbak és ingadozóbbak, mint 2021 nyara előtt, amikor Oroszország elkezdte fegyverként használni a gázágazatot. Az uniós energiaplatformmal, a 2024 márciusáig meghosszabbított keresletcsökkentéssel és a tárolók feltöltésére vonatkozó célértékek elérésével kapcsolatos 2022. évi szakpolitikai intézkedések folytatódó kedvező hatása miatt a következő télre vonatkozó kilátások összességében kedvezőbbek, mint 2022/2023 telén. Ugyanakkor továbbra is jelentős kockázatok állnak fenn az EU gázellátásának biztonsága szempontjából, például: az orosz import hirtelen és teljes beszüntetése, infrastrukturális incidensek, kedvezőtlen időjárási viszonyok, növekvő gázkereslet Európában vagy másutt, ami rivalizáláshoz vezet az LNG-rakományok tekintetében, valamint az aszályok vagy a nem tervezett nukleáris üzemszünetek következtében a gáz villamosenergia-termelésre való nagyobb mértékű felhasználása. Ezek mind olyan kockázati tényezők, amelyek – különösen ha egyszerre fordulnának elő – szűkíthetik a piacokat, és ismét nyomást gyakorolhatnak az árakra.

Ezen túlmenően a 2023/2024-es téli időszakra vonatkozó pozitív kilátások az uniós tagállamok erőfeszítéseinek és az általuk bevezetett szakpolitikai intézkedéseknek köszönhetően a tavalyi évben elért energiaegyensúly megőrzésétől függenek. A gázmérleg romlása – ha a fent említett kockázatok némelyikével együtt jár – alááshatja az EU ellátásbiztonságát. Ezért folyamatos éberségre és a piac szoros figyelemmel kísérésére van szükség. Az EU-nak a legrosszabb eset forgatókönyvére is fel kell készülnie.

¹⁸ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2022/1032 rendelete (2022. június 29.) az (EU) 2017/1938 és a 715/2009/EK rendeletnek a földgáztárolás tekintetében történő módosításáról (EGT-vonatkozású szöveg).

A Bizottság véleménye a rendelet meghosszabbításáról

A rendelet végrehajtásának első hónapjaiból származó, e jelentésben ismertetett főbb megállapítások alapján a Bizottság úgy véli, hogy a rendelet rendelkezései fontos szerepet játszottak a gázpiac stabilizálásában és az EU megfelelő gázellátásának biztosításában, és hogy a rendelet fontos részét képezi az EU gázellátás-biztonsági eszköztárának.

Tekintettel a fent említett tartós kockázatokra, a piaci szereplők érdekeire, valamint a közös beszerzési és szolidaritási mechanizmus előnyeinek lehetőségeire, a Bizottság mérlegeli, hogy javasolja-e a rendelet néhány vagy valamennyi intézkedésének meghosszabbítását, valamint azt, hogy egyes intézkedéseket hogyan lehetne strukturáltabb módon integrálni.

E célból a felülvizsgált földgázrendeletet (2009/715/EK rendelet) (a hidrogén- és a dekarbonizált gázpiacra vonatkozó csomag) megfelelő jogi aktusként azonosították a közös beszerzési mechanizmus és a szolidaritási mechanizmus bizonyos szempontjainak integrálására (a rendelet alkalmazása során tett megállapítások és levont tanulságok alapján). A társjogalkotók jelenleg is foglalkoznak ezzel a kérdéssel.